

VAISENHUSIANERBLADET

UDGIVET AF FORENINGEN:

„DET GODE MINDE“

Nr. 9.

København, September 1904.

2. Aarg.

Det kgl. Vajsenhus

1720—1728.

(Fortsat).

Dette Vajsenhus var dog kun en ren midlertidig Foranstaltning; men to Aar senere, altsaa 1713, tilskrev Kongen Politi- og Kommercekollegiet om snarest muligt at indrette et Vajsen- eller Hittebørnshus paa Grund af »den bedrøvelige og onde Medfart med spæde »Børns Ombringelse og Henkastelse i Kanalen og »andetsteds udi vor Residentzstad København« For at saadanne »ugudelige Mødre, som Sligt, en Del »af Desperation, en Del af Armod og Letfærdighed »begaar, kunde uden Frygt for at blive røbet henlægge Børnene til Forplejning«, bestemtes det, at der skulde anbringes et Trug paa Vajsenhusets Dør saa stort, at et Svøbelsesbarn med en Klokke kunde ligge deri, og det skulde indrettes saaledes, at Truget med Barnet kunde drejes ind i Huset, naar Klokken gav Signal. Planen blev imidlertid opgivet paa Grund af de besværlige Tider, men da Barnemordene og Henlæggelsen af Fostre vedblev, kom den atter paa Tale 1717, uden at man dog formaaede at gennemføre den paa Grund af den store Elendighed, der herskede efter Pesten, lammede de gode Borgeres Virksomhed og fremkaldte alle de slette Instinkter hos Bærmen, som turede og røvede over hele Byen. I Aaret 1720 overdrog Kongen derimod Sagen til Missionskollegiet, og dette var ikke som Politi- og Kommercekollegiet bundet af andre Interesser, men Kongens Ønske blev Missionskollegiets Livssag. Skønt, som det følgende vil vise, Vajsenhusets oprindelige Forslag til en Instruks ogsaa gik ud paa at antage Hittebørnene, blev disse efter Missionskollegiets Raad dog snart udskilte. I Aaret 1750 blev der truffet Foranstaltninger til at modtage 24 Hittebørn

i Børnehuset. Hittebørnsinstituttet kom siden ind under Konventhuset eller Byens almindelige Fattigvæsen og i 1759 havnede Hittebørnsstiftelsen til ligemed Fødselsstiftelsen paa Frederiks Hospital. Først 1770 blev den ovenfor omtalte Kasse, der blev projekteret 1713, i Stand og den anbragtes paa Jordemoderhusets Mur ud til Gaden ved Indgangsporten med disse Ord med forgyldte Bogstaver over: *Ulykkelige Børns Frelse*. Ved Slutning af 1770 blev Kassebørnene anbragt i den kgl. Opfostringsstiftelse for nyfødte; men allerede fire Aar efter viste det sig, at Kassen gav Anledning til Misbrug, hvorfor den ophævedes, og det bestemtes, at kun de Børn, der var født paa Fødselsstiftelsen, kunde optages i Opfostringsstiftelsen, (der ikke maa forveksles med det allerede 1753 oprettede kgl. Opfostringshus).

I Oluf Niensens Beskrivelse af København før 1720 findes mange Meddelelser om Kvinder, der henlagde deres spæde Børn paa offentlig Sted eller paa private Huses Trappegang. Dette Uvæsen gav Anledning til, at Politimester Ernst indgav Forslag om Oprettelsen af et »Findlingshus«, der skulde have en Amme og en anden Kvinde til Leder. Der skulde uden paa Huset være indmuret et Bækken, hvori Børnene kunde indlægges, medens der var en Klokke ved Siden, hvorpaa der kunde ringes, og det saaledes, at Barnemoderen kunde faa Tid til at fjerne sig. Fremdeles skulde der indrettes et Sted, hvor smaa Lig, der fandtes paa Gaden, kunde hensættes. Dette og lignende Forslag viste, at der var Nød paa Færde; ogsaa private Folk fattede Medlidenskab med de ulykkelige Børn, saaledes gav en gammel fransk Sproglærer *Chevalier* i 1715 sine Penge til fattige forældreløse Børn.

5. Den 8. April 1720.

Missionskollegiet var blevet oprettet 1710 og bestod af følgende Medlemmer: Gehejmerraad *Johan Georg Holstein*, Overhofmester *v. Munich*, Professor theol. *Hans Steenbuch* og Stiftsprovst *Lodberg*. Sekretæren var *Christian Wendt*, der tillige var Pagehovmester hos Kongens Broder, Prins Carl. Missionskollegiet, eller som det ogsaa hed: *Collegium de cursu evangelii promovendo*, havde, som Navnet antyder, faaet den Opgave at sørge for Evangeliets Udbredelse blandt Hedningerne, men i Aaret 1715 overdrog Kongen tillige Kollegiet at varetage Udgivelsen af Biblen, Salmebøgerne og andre opbyggelige Skrifter. Tidligere havde Kongen givet en Boghandler Privilegium paa Bibelens og Salmebøgernes Udgivelse. Senest var et saadant Privilegium bleven meddelt *Johan Laurentzen*, Assessor i Konsistoriet og Direktør over Kongens Trykkeri, hvem »Christian den 5tes Huus- og Rejsebibel« 1699 skyldes. Men det var forgæves, at *Laurentzen* saavel som en anden Boghandler, *Hieronymus Pauli*, indgav Klage til Kongen i 1718 over, at Missionskollegiet optrykte Bøger, der var forelagte af dem, med Begæring om »at derudi maatte skee inhibition«. En kgl. Resolution af 2. Januar 1719 til Missionskollegiets Medlemmer erklærer, at »saalænge De gode Bøger udi alle Formater lade trykke, De da ved de Dem allernaadigst meddelte Privilegier maintineres«.

Da nu hverken Politi- og Kommercekollegiets eller Direktionen for de fattiges Væsen, under hvem Børnehuset sorterede, havde udrettet noget virkeligt for et Vajsenhus' Oprettelse, overdrog Kongen ogsaa denne Opgave til Missionskollegiet, og det for Vajsenhusets Oprettelse saa vigtige kgl. Brev til Missionskollegiet af 8. April 1720 lyder saaledes:

»Vi *Frederik den Fjerde* af Guds Naade o. s. v. gøre »vitterligt: Saasom Vi allernaadigst have fundet for got, »til Guds Ære, To Tusinde Rigsdaler aarlig af Post- »amtets Indkomster, saavel til et Wæysenhusets indrettelse »og underholdning som til *Hittebørns* antagelse og op- »fostring, allernaadigst at legere, og det fra den 1ste »Januar sidstafvigte at regne, Og Vi Os Elskelige Direc- »tører for de fattiges Væsen i Vort Rige Danmark, fra »Directionen over dette Wæysen- og *Hittebørns*-Huus »have eximerede, saa er Vores allernaadigste Vilje og »Befaling, at I Eder samme Huuses indrettelse paatager, »ingenlunde tvivlende, at I jo dette Værk Eder saaledes »lader være angelegen, saa at Guds Ære derover kunde »befordres og mange fattige Lemmer derved finde deres »nytte og gavn, Og ville Vi allernaadigt at *Christian »Wendt*, Vores Elskelig kjære kgl. Broders *Prints Carls »Pagers Hofmester* over foreskrevne Huus skal være »Inspecteur og Forstander, og alting derved under

»Eder Ober-Direction forsvarligen forestaa. Ellers gives »Eder herhos tilkienne, at Vi til oftbemeldte Wæysen- »og *Hittebørns*-Huus haver skjenket og givet den Os til- »hørende Gaard, liggende paa Ny Torf her i Vores Kgl. »Residents Stad *Kjøbenhavn*, hvor Akademiet var. Der- »efter I Eder allerunderdanigst kand vide at rette. Be- »falende Eder Gud. Skrevet paa vort Slot *Kjøbenhavn* »den 8de Aprilis Anno 1720.

FRIDERICH R.

Dette Brev, som danner Hovedgrundlaget til Vajsenhusets Stiftelse og indleder den lange Række af kgl. Skrivelser, adskiller sig fra alle tidligere Skrivelser og Resolutioner derved, at det giver en positiv Anvisning paa, hvorledes og ved hvilke Midler Vajsenhuset skulde rejses og en bestemt Angivelse af, paa hvilket Sted Vajsenhuset skulde ligge. Vajsenhusets Historie maa derfor dateres fra dette vigtige Aktstykke, der omhandler saavel Pengemidlerne som den tilkommende Bygning.

Hvad Pengemidlerne, Post Revenuerne, angaar, havde *Frederik IV.* — som det hedder i »Instruxen« af 1727 — allerede 1711 »fundet allernaadigst for »got, Indkomsterne af Vores General-Post-Amt i »Vores Rige Danmark, Fyrstendømmer og Grev- »skaber, som en reen sikker og bestandig Revenue, »fremdeles uforanderlig og til evig Tid at legere »og henlegge, at deraf ligesom det udi Indien be- »gyndte Verk med Hedningernes Omvendelse kan »vorde fortsat, saa og gamle uformuende Betjente »og arme nødtørfte Enker og Børn kan under- »holdes og forsørges«. Ved Skrivelsen af 8. April bestemmes det altsaa, at den bestemte aarlige Sum af 2000 Rdl. skal tages af Post-Revenuerne, og den 9. Oktober samme Aar meddeler en ny kgl. Skrivelse, at den halve Del af »Post-Revenuerne udi de Aar 1721—22—23 skal anvendes til Wæysenhusets Opbyggelse og Indretning.«

Missionskollegiets Tilforordnede havde altsaa nu de nødvendige Pengemidler til at foretage de første og foreløbige Skridt til Værkets Paabegyndelse. Den Opgave de først maatte gaa i Lag med, var at tage den paatænkte Vajsenhusbygning, det ridderlige Akademi, i nærmere Øjesyn, thi her var meget at ordne og ændre, inden denne Bygning kunde anvendes til Vajsenhusbørnene.

(Forts.)

Fondet til Opførelse af
»Det gode Minde« eget Hjem
(Stiftet af Hr. Forstander Gandrup)

Restance fra *Vodrofflund* Kr. 1.00.

Kapitalen er nu Kr. 1,180,97.

Bidrag modtages fremdeles med Taknemmelighed af
BESTYRELSEN.

Liste over Bidrag
til
et Mindesmærke paa Forstander Exner's Grav.

Julius Hessen, Skjævinge 2.00. Frk. Neye 1.00. Sophie Petersen 2.00. M. og Peter 5.00. En af Exners Dreng 10.00. Villiam Callesen 10.00. Otto Petersen og Hustru 5.00. Peter Petersen, Roskilde 2.00. Alfred Callesen 10.00. Z. 10.00. O—r. 5.00. Frk. Foght 2.00. A. Rolund og Hustru 5.00. Anna Riis 2.00. Emmy Riis 2.00. Fru Hoffmeyer 1.00. Otto Agerbundsens og Hustru 10.00. Carl Dister 3.00. Victor og Johanne Bagger 15.00. Marie Petersen 5.00. Elisabeth Ditlevsen 5.00. Henriette Luther 2.00. Fru Petra Christiansen, f. Andersen 1.00. Familien Lindhardt 12.00. Fru Jacobsen 3.00. Fanny Olsen 2.00. A. Petersen 0.50. Julie Moberg 5.00. Petra Moberg 5.00. Frk. Holm 2.00. Frk. Mathilde Lange 5.00. Frk. Aurora Kierstrup 2.00. Fru A. Høepfner 10.00. Olivia Hansen 5.00. Fru Johanne Broch 5.00. Augusta Rasmussen 1.00. Thora Marie Sørensen 1.00. Frk. Rheinvaldt 2.00. Aug. Andersen, Slagelse 4.00. Vilhelm Hansen 25.00. Gustav Torp 2.00. Fru L. Hinrichsen, Hostrups Allé 14 5.00. O. Larsen, Frydendalsvej 33 5.00. Chr. Petersen, Lyngby 2.00. Frk. Sophie Bruun 10.00. Fru Agnes Gottliebsen, Helsingør 4.00. Frk. Anna Iversen 2.00. Fru Italiaender 2.00. Otto Andersen 2.00. Chr. M. Hansen 10.00. Frk. Krarup 5.00. Jens Lassen, Vesterbrogade 10.00. Sophus Jensen og Hustru 10.00. F. Petersen og Hustru 10.00. E. B. Werner 2.00. Th. Petersen 5.00. Julius Hessen 2.00. Markus Jensen 2.00. Olga Mathiesen 2.00. Fru Justitsraadinde Caroline Hagen Jacobsen, f. Jensen 2.00. Oscar Bagger 2.00. Maria Thomasson 5.00. Thordur Thomasson, Pastor 5.00. S. 2.00. C. 2.00. Marie Bergstrøm 3.00. Helga Bergstrøm 3.00. Camilla Bergstrøm 3.00. M. & M. 5.00. Gerda Waldorff, f. Lebrecht 2.00. Emma Svenningsen, f. Hansen 1.50. Vilhelmine Ingmann 1.00. A. 10.00. Anna Gylling 5.00. Harald Gylling 2.00. Harriet Nielsen 1.00. Emilie Voss 2.00. Caroline Jensen, f. Christensen 10.00. Karen Geleff, f. Lund 2.00. Margrethe Hammer, f. Lund 2.00. Inger Rasmussen, f. Lund 2.00. Clara Christensen 5.00. Mathilde Jensen, f. Christensen 10.00. Magna Jørgensen 4.00. Jutta Sengeløv, f. Meolt 10.00. Marie Schmidt, f. Lappé 0.50. Thora Fred. Eiler, f. Larsen 0.50. Conradeni Sophus, f. Petersen 5.00. Frk. Therese Madsen 2.00. C. Søndebro og Hustru 5.00. Sophie Jensen 2.00. Julius og Anna Balling 2.00. Josephine Agerschou, f. Hansen 5.00. Emil Warthoe og Hustru 10.00.

Ialt Kr. 430.00.

Afløsningen finder Sted i Oktober ifl. Bekendtgørelse i næste Nr. af Bladet.

VAISENHUSIANA.

Torsdag den 18. August afholdtes vor aarlige Sommerfest i Foreningens Have, og denne Aften var en af dem, som er »Det gode Minde« til Ære. Der er en anden — en friere Stemning over en saadan Fest, naar man er hjemme hos sig selv og kan byde velkommen paa egen Grund; ligesaa her: da Formanden bød os velkommen, var der straks den rette hjemlige Stemning over Festen.

Efter at have tilbagelagt en underjordisk Gang, steg man, som der staar i Eventyret, op i en smukt oplyst Sal; ligesaa her: havde man lykkeligt tilbagelagt den lange Kældergang, der fører til Haven, blev man glad overrasket ved Synet af vor Have, der virkningsfuldt var dekoreret og oplyst med kulørte Lamper, som kastede deres Skær over gamle og unge, der her var samlet i det grønne.

Formanden indledede ved et Glas Punch, og Hr. C. Søndebro bragte derefter under stor Tilslutning en Tak til Hr. og Fru Schou for det ingenlunde lette og lille Arbejde: at agere Vært og Værtinde.

Efter en lille Stunds glade Samvær, lejrede vi os ved Kaffebordene i den endnu ledige Kælder, som herved, hvis der findes Liebhave, bringes i velvillig Erindring, og ved de lange Cigarer og i gemytlig Passiar med vore Damer tilbragtes endnu en lille Stund.

»Det gode Minde« kan ved denne Fest notere: Smukt Vejr (det stemmer ikke altid ved vore Friluftsfester), mange Deltagere og glad Stemning; alt i alt en vellykket Fest.

II.

Fribolig.

Til April Flyttedag 1905 bortgives en Fribolig i Foreningens Stiftelse, Ahornsgade 7 og 9.

For at komme i Betragtning maa vedkommende Ansøger have været Medlem af Foreningen mindst 5 Aar eller bidraget i samme Tidsrum til dens Byggefond.

Tidligere Ansøgere maa indgive Ansøgning paany.

Blanketter faas hos Formanden, Fuldmægtig *F. Petersen*, Gl. Kongevej 137, 3. Sal, og maa i udfyldt Stand tilbageleveres sammesteds inden Oktober Maanedes Udgang.

Vinterlokalet

bliver i Aar i Larsens Lokaler, St. Annæplads 13 i Stuen. Første Møde finder Sted Torsdag den 15. September.

Torsdag den 8. September intet Møde.

Torsdag den 22. Septbr.: Improviseret Aftenunderholdning.

Vinterprogram bliver bekendtgjort i Bladets næste Nr.

Agitationsudvalget.

De ærede Medlemmer bedes støtte Arbejdet ved Opgivelse af Navne og Adresser paa Vajsenhusianere og andre, der muligt kunde vindes for Foreningen som Medlemmer eller Bidragydere.

Alle Meddelelser angaaende denne Sag bedes sendt til en af undertegnede.

Frk. A. Borch,
Frydendalsvej 23, V.

C. Landsvig,
Nørrebrogade 92 B, N.

H. Larsen,
Gothersgade 157, K.

Vore Læsere anmodes — i egen Interesse — om at sørge for, at Bestyrelsen er i Besiddelse af deres nøjagtige Adresse, og om snarest at anmelde Flytning.

Indmeldelse af nye Medlemmer modtages af Bestyrelsen. — Kontingent 50 Øre maanedlig for Medlemmer. — Bidragydende 4 Kr. aarlig.

Alle Forenings-Meddelelser sendes til Formanden, Hr. Fuldmægtig *F. Petersen*, Gl. Kongevej 137^s, V.

Meddelelser til »Vajsenhusianerbladet« sendes enten til Formanden eller til Hr. *Johs. Madsen*, Bernstorffsvej 12B¹, V

FAABORG

Frugtvine og Likører

— med dette Varemærke —

Over Alt!

DANSK VIN- & KONSERVES- FABRIK
M. Rasmussen. Faaborg.

Aktieselskabet **Nordisk Brandforsikring, KØBENHAVN**

Garantikapital: 4 Millioner Kroner
overtager Brandforsikring og Indbrudsforsikring til billigste, faste Præmier og paa kulanteste Betingelser.
Hovedkontor: Rømersgade 3.

Det danske Kompagni for Spejl- og Vindues-Polering
„Konkurenten“

Møntergade 16, 1. Sal. — Kjøbenhavn K.

→ Telefon 8447. ←

Indehaver: MARIUS HANSEN.

Thorvald Bergs Eftf.

Indehaver: **SOPHUS JENSEN.**

Børnedragter.

Telefon 3740. Købmagergade 32. Telefon 3740.

Telefon 4131. Telefon 4131

ROLUND & Co.

— Vesterbrogade 8 E —

Møbeludsalg

Tegninger & Overslag leveres paa Anfordring

Værksted: Nørrebrogade 148.

Telefon: Tagensvej 576.

Paa Grund af Flytning er

2 Mahogni-Senge

billig til Salg.

Petersen,
Absalonsgade 7 A, 4. Sal.

Forretn.-grundl. 1815.

Gaa til **Søren Justsen,**

Køhler & Frost's Eftflg.

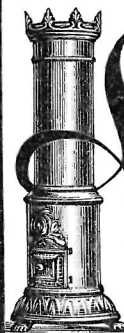
— Pilestræde Nr. 46 —

og køb Dem et nyt **Uhr**

eller lad det gamle reparere.

Billige Priser.

Villiam Galleesen.

Kokes

&

Briket

Import

12. Ved Stranden 12.

Vilh. Hansen & Co.

Materialhandel.

Tapet- og Farvehandel.

— Telefon 3017. —

30 Nørrebrogade 30.

København N.

Støt vor Bagside!

Alle Slags Avertissementer og Bekendtgørelser er velkomne og tages til Følge af Foreningens Medlemmer.

Man bedes henvende sig til

Herr **C. Søndebro,**
Frejsgade 5,
Telefon Tagensvej 2.